

TOVARNIŠKI VESTNIK

KRANJSKE INDUSTRIJSKE DRUŽBE

LETO: 1 JESENICE - FUZINE

Št. 18.

Družinam lastni dom

Naš dom

1,140.000 dinarjev posojila za izgradnjo lastnih delavskih domov

Vkljub visokim investicijam, ki jih mora podjetje odstopati za popravilo in preureditev zastarelih obratovališč po zahtevah nove tehnike in novega časa, hoče istočasno poudarjati in podpirati socialno - gospodarski napredek svojih sodelavcev. Ena pglavitnih potreb je stanovanjska akcija, katere cilj je: sodelavcem lastne domove. V ta namen je KID samo v zadnjih 5 mesecih odobrila 1,140.000 dinarjev gradbenega posojila proti mali odškodnini 1%. Nad 350.000 dinarjev je bilo v te svrhe odobrenih že preteklo leto.

Tako se danes dovršuje okrog 50 delavskih hišic, ki bodo postale last, ter udoben, miren in zdrav delavski dom.

V tretji številki »Tovarniškega vestnika« smo pozvali vse tiste naše sodelavce, ki si želijo zgraditi lastne domove, naj pri svojem namenu iščejo podpore pri podjetju, ki bo šlo vsaki taki gradbeni akciji na roke do vseh možnostnih mej. Takrat smo se tudi načelno izjavili proti reševanju stanovanjskega vprašanja s kasarnami, ki mašijo v eno samo poslopje mase ljudstva in ki nikdar ne pomenijo pravega ljudskega bivališča, pravega doma. Morda je komu kasarniški sistem dobrodošel v oblikovanju parol o »proletariatu«, naše stališče in stališče vseh onih podjetij, ki jim je cilj tudi blagostanje delavstva pa je, da je lastnega doma najbolj vreden in potreben tudi ročni delavec. V vrstah naših sodelavcev so si posamezniki prizadevali, da bi zgradili tak lastni dom. Mi vseh domov ne moremo graditi, za dolžnost pa smatramo, da podpremo vsako tako akcijo.

Ako moremo po petih mesecih zabeležiti prve uspehe te akcije, nas to le veseli, kakor nas veseli vsaka socialna rast v naši skupnosti. Mi smo tudi tu držali besedo.

Že v letih 1935. in 1936. je bilo razdeljenih nad 350.000 dinarjev gradbenih posojil po 1% in je KID odstopila 15 stavbišč na Javorniku in 16 stavbišč na Jesenicah proti mali odškodnini. Vendar

pa ta akcija še ni mogla omiliti pomanjkanja stanovanj, zato se je KID odločila pospešiti gradbeno iniciativo z nadaljnimi posojili in z odstopanjem zemljišča.

S parcelacijo lastnih zemljišč na Jesenicah in na Javorniku ter z dokupom par večjih parcel, razpolaga KID v gradbene svrhe z okroglo 150 stavbišči. Stavbišča pa lahko še podvoji.

Od 15. februarja letošnjega leta je bilo v gradbene svrhe za delavska stanovanja odobrenih 1.400.000 dinarjev in sicer 92 prosilcem. V pregledu je še okrog 50 prosenj. Okrog 40 pa jih je bilo zaenkrat odklonjenih, ker prosilci niso imeli predpogojev za taka posojila.

Odobrena posojila izplača podjetje šele, ko je zgradba dovršena v surovem stanju. Trenutno se gradi in dovršuje v našem industrijskem središču in v bližnji okolici okrog 50 hišic. Ostali prosilci pa deloma še niso pričeli z izgradnjo radi raznih drugih ovir, ki pa se bodo z malo dobre volje lahko odpravile.

Pri tem je važno omeniti tudi to, da je KID že lansko leto predložila oblasti načrt za parcelacijo terena »Konjičevih« njiv na Javorniku, pa je oblast ta načrt vrnila, češ, da se mora počakati na generalni regulacijski načrt za Javornik in za Koroško Belo. Ta generalni načrt pa slej ko prej še dolgo ne bo gotov, ker še

ni vzeti niti v delo in tako bodo gradbeni dela na Javorniku še dalje časa zadrževana. Naj omenimo, da so si nekateri prihranili denar in bi radi zidali. KID bi jim rada pomagala, so pa tu taki zadržki, ki jih mi ne moremo odpraviti sami. Če bi se zanimali vsi medorajni krogi, tako delavec-graditelj, kakor podjetje-službodajalec, občinska, okrajna in druga oblastva enako intenzivno za to pereče stanovanjsko vprašanje v kraju, se bi stanovanjska kriza na Jesenicah in na Javorniku, če že ne povsem rešila, pa vsaj znatno omilila.

Stanovanjsko vprašanje je v našem središču zelo pereče, zato naj bi take ovire ne obstojale. Če pomislimo, kako izgleda moč in volja delavca, ki se mora v grdem in deževnem vremenu s kolesom pripeljati ali priti peš na delo iz oddaljenih krajev, potem vidimo, da stanovanjska kriza odzema še več — zdravje in delazmožnost.

Ob smrti slovenskega nadškofa dr. Antona Jegliča je na upravnem poslopiju, kakor na vseh hišah KID, zaplapolala črna zastava. Rojen v sosednji vasi — Begunje pri Lescah je dosegel v življenju najvišje časti in izredne uspehe pri delu za verski in narodnostni pokret slovenski in jugoslovanski. Pogreba slovenskega kneza se je udeležilo v zastopstvih raznih društev do 40 sodelavcev KID. Dr. Anton Bonaventura Jeglič je bil osebnost, kakršnih se narodom malo narodi in bo kot tak ostal v zgodovini svojega ljudstva trajno v spominu.

★

Na prenovljenem športnem prostoru SK Bratstva na zemljišču KID se je preteklo nedeljo vršila prva večja prireditev — zlet sokolske župe Kranj. Pokazalo se je, da prostor povsem ustreza velikim prireditvam, posebno pa je važna tribuna. Urediti bo treba le še dohod do prostora. Želimo, da bi se na tem prostoru razvil plemeniti šport vseh panog in da bi dosegla industrija svoj edini namen: služiti blagru sodelavcem in javnosti.

★

Bohinj Kropa, Železniki, Savske jame, Radovna itd. — so bližnji zgodovinski kraji, primerni za naše izlete. Za rast in procvit Jesenic in jeseniških železaren hočemo in moramo vzdramiti vso našo zgodovino do davnih let nazaj. Najbolj jo bomo poživili, če obiščemo te kraje in na licu mesta obnovimo misli na železarsko obrt.

Iz naših obratov

Uspešen predlog sodelavca Janka Mlakarja

Napačno bi bilo trditi, da zadostuje prizadevanje za ohranitev in procvit naše železarske industrije in vse delovne skupnosti na Jesenicah samo od strani vodstva podjetja, ampak od nas vseh.

Vodstvo podjetja je žrtvovalo ogromne vsote za investicije, da se obrati modernizirajo in racionalizirajo. Pokrenilo je mogočno akcijo za gradnjo visoke peči, brez katere bi zaradi zapore izvoza starega železa iz inozemstva, naše podjetje ne moglo uspevati. Tehnično vodstvo je obremenjeno do skrajnosti in zaradi tega bi moral strmeti vsak sodelavec, da doprinese čim več, da čimprej dogradimo, kar nujno potrebujemo. Vsi vemo, da je nastala doba ekspresizacije na vsem svetu in kdor bo zaostal je zgubljen.

Vse to se močno občuti že tudi pri nas in zaradi tega moramo stremeti za največjo storitev. Gledati moramo posebno, da je možnost storitve na strojih

100 %, ker le tako bo možno ohraniti podjetje. Vsak, posebno pa strojni delavec ima mnogo prilike, da produkcijo poviša, ker le on najbolje pozna svoj stroj. Njemu, ako je le malo ambiciozen in se z ljubeznijo do dela in podjetnosti prizadeva, da potek dela zboljšuje in pospeši, je dana možnost, da s tem omogoči, da bomo kos močnim korakom nove tehnike in gospodarstva.

Naj navedem samo posnemanja vreden primer našega sodelavca Janka Mlakarja, strojnega delavca pri stiskalnici v kotlarni. Kakor sem gori navedel, tudi on pozna svoj stroj najbolje, vse dobre in slabe strani. Opazil je, da bo treba izrabiti stroj 100 %-no ako hoče, da bo zadoštil mogočnemu načrtu modernizacije in gradnji novih objektov. Na temu stroju se stiskajo luknje za konstrukcije. Grajen je bil tako, da je moral na primer, kotno železo v izmeri 100 × 100, dolgost do 18 m, vsakokrat ko mu je napravil

luknje v eno stranico prenesti z žrjavom v sredino delavnice in ker je ista ožja od dolžine kotnega železa, moral kotno železo potisniti skozi vrata nato obrniti in prenesti nazaj na stroj, ter šele nato pričeti s stiskanjem druge stranice. Mišlil in ugibal je, kako bi vse to odpravil in stroj preuredil tako, da bi kotno železo samo prevrgel in takoj lahko pričel s stiskanjem druge stranice. S preureditvijo stroja in dodatkom male naprave kar je stalo v primeri 50 %-ne večje storitve minimalno, se mu je to popolnoma posrečilo. Obratovodstvo mu je priznalo to vzpodbujevalno delo z podelitvijo premije in bo vsak tak vzoren primer skupnega sodelovanja moralno in gmočno nagradilo.

Ako bomo vsi tudi na najmanjše stvari, ki omogočajo večjo produkcijo, tako pazili kakor on, potem se nam ni treba bati za obstoj železarske industrije v našem kotu.

R.

Jubilant pripoveduje

O življenju in delu v Bohinju

Mi, ki nismo nikdar vrteli peresa, ki nismo nikdar pisali v beležnice naše spomine, težko opišemo tako vezano in zanimivo, kakor bi sedanjí rod to rad čital. Naše življenje je bilo delo, težko delo — le tu in tam je bilo prepleteno z dogodki, na katere se bolj živo spominjamo in jih ločimo iz tiste dolge verige vsakdanjega dela in življenja.

V bohinjskem kotu in po obronkih so že davno kopali rudo. To rudo so vozili domačini v Bistrico k pečem v tako zvanih kripah. Kripa je bila kakor velika košara. Nazaj grede je voznik povabil v kripo tudi kako dekle, ki so se rade nstavljale ob cestah in čakale na te voznike, da bi si skrajšale pot. Ljudje so take vožnje obsojali. Rudo, ki so jo kopali nad bohinjskim železniškim predorom so vozili k plavžu tudi »samotež«. Posebno se je pri tej vožnji odlikoval Pavovčnekov oče iz Broda. On je naenkrat prepeljal tudi 7 centov rude. Plavžarji in oglarji so se med seboj dobro razumeli. Kot oglarji so se uveljavljali največ kočarji in gostači. Ti so kuhali kope po Jelovci in po Ribičevi planini. Delo ob kopi ni spanje, nego je treba biti previden tudi pri hlajenju. Če je kopa zgorela je zgorel ves trud oglarjev. Ker na planinah ni potokov in zadostne vode, so v velika korita zbirali kapnico, ki so jo potrebovali v primeru požara in tudi za druge svrhe. Oglje so prodajali ne po teži, nego po meri. Ta mera je bila škaf in so jo imenovali »žirgelj«. Oglje se je naložilo v vreče. Vsaka vreča je morala meriti 1 žirgelj. Kontrola v Bistrici je

bila ostra. Računi za oglje so se plačevali 2 do trikrat v letu. Vse je šlo tako domače naprej.

Potem so se izvršile posestne izpremembe. KID se je posestno povsem ločila. Na Savi je pričela večati svoje obrate. Družba je v »Štengah« postavila tudi svojo žago. S tisto žago se je delo po gozdovih zelo pospešilo. Družba je veliko lesa potrebovala sama in je začela gozdove izsekavati. Tam so pričeli izdelovati tudi sodčke, ki jih je podjetje potrebovalo kot zaboje za žeblje in žico. Družba je pričela uvajati posamezne gozdne uprave. Posebno pa se je pričela zanimati za cenejše dovažanje lesa do žage v Štengah. Les je pričela plaviti po Savi. Tu pa je nalotela na odpor posestnikov in mejašev, ki so se pritoževali, da jim transport lesa po Savi ruši njihov svet in nasipe. Rešitev je bila najdena v tem, da je družba odstopila dobavo lesa tistim mejašem. Potem, ko so les sami spravljali, so bili zadovoljni. Sklenjena je bila neka kolektivna pogodba in določene tudi plače za določeno dobavo lesa po vodi. V Ukancu so napravili splav. Ta splav so potem veslali po jezeru do mostu pri Sv. Janezu, tu pa so puščali dalje posamezne hlode. S Komarče so spravljali les večinoma pozimi. Prej tam ni bilo nobenih potov. Vzpenjača, ki je bila tam postavljena je bila že mogočno delo. Na to vzpenjačo se je dovažal les iz okoliša Rotarce vse do hriba Martička. Kot zadnja v Bohinju je bila zgrajena četrta vzpenjača s sončne strani, to je iz Gorjuš. Na to vzpenjačo se je spravljali les

s spodnje strani gozdov Pokljuke. Ta vzpenjača je bila najmanj v prometu, ker se je moral les prevažati še 200 do 300 metrov do Save. Prva vzpenjača je bila pod Bitensko planino. Do vzpenjače so vozili les in oglje vozniki. Na vzpenjačo so pripeli naenkrat po več hlodov in jih spuščali nizdol. Sredi vzpenjače je bilo zgrajeno križanje za izogibanje praznih in polnih vozov. Ker še ni bilo telefona so se dajala znamenja z rogom. Druga vzpenjača je bila zgrajena z Ukancu preko strmih skal in je bila namenjena za izrabo gozdov na Komarci. Tam še baje prej nihče ni izsekaval. Ta les je bil posebno kvaliteten. Poznamo še dva moža, ki sta vodila delo na tem kraju. Prvi je Luka Bizjak, doma iz občine Podbrdo in sedaj posestnik na Jesenicah. Drugi pa je poznani Tomaž, doma iz selške fare in biva sedaj pri Sv. Križu. Prevažanje lesa do vzpenjače sta prevzela v akordno vožnjo posestnika Rozman po d. Semnovc na Bistrici in njegov svak Lenč na Nemškem Rovtu.

Včasih so nastopile pri tem delu silne težave. Neko zimo je padlo nad 3 metre snega. Vožnja je postala nemogoča, pot s Komarce domov izključena, primanjkovati je pričelo klaje za konje. Kaj storiti? Vzpenjača je nekako še delovala, strogo pa je bilo prepovedano prevažati po vzpenjači ljudi in živino. Ni šlo drugače. Povezali so konja in ga naložili na vzpenjačo. Ko je prišlo breme na spodnjo vzpenjačo je tamkajšnji delavec pogledal, ko je mesto lesa zagledal Lenčkovega konja in zraven listek z napisom: takoj nazaj. Spoznal je nevarnost, ki preti ljudem na gornji samoti in snežnem metežu in poslal voz nazaj. Sledili so še ostali konji in nazadnje vozniki. Takrat je bilo vse to prepovedano, danes po 50. letih pa lahko damo to v javnost.

Velika športna pridobitev

Športni prostor »Bratstva« na Jesenicah je z ozirom na njegovo slikovito lego gotovo eno najlepših športnih polj v Jugoslaviji

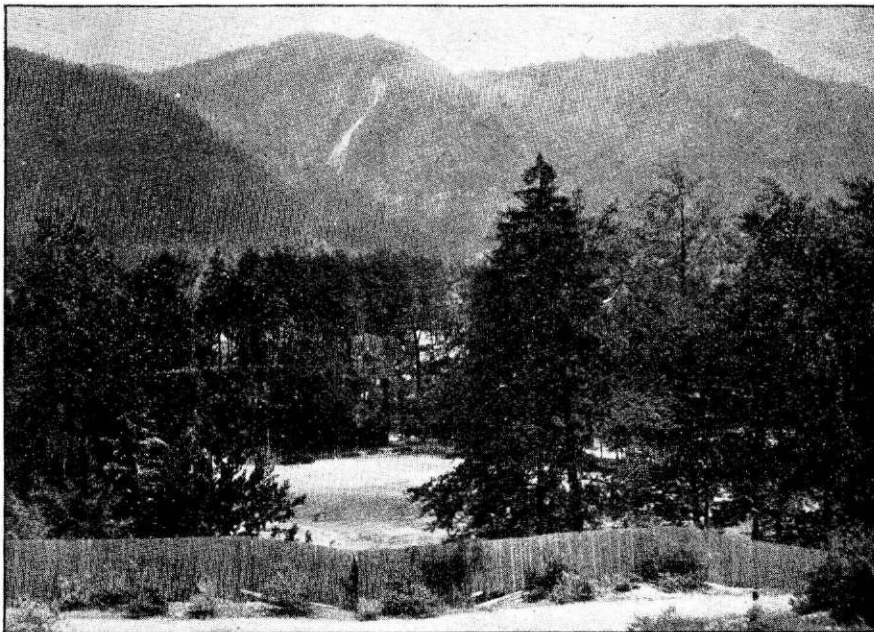
Pokret telesne kulture je danes dejstvo, ki se ga ne da jezno zanikati in odkimati. Iz zgodovine narodov najdemo, da je telesna kultura bila sistematično gojena že v davninah. Naša »gimnazija« je šla po besedo celo na telesno-kulturno polje preteklosti. »Zdrav duh v zdravem telesu« je parola, ki jo nosimo seboj iz vekov in jo vedno znova poudarjamo.

Globlji in popolnejši pomen pa je dobila telesna kultura v novem času, ko se po svetovnih središčih ustanovljajo visoke šole za telesno kulturo ljudstev in narodov. Olimpijade, ki so vedno bolj pogoste, in telovadni nastopi so le močna parada splošnega športnega pokreta, ki je zajel najširše plasti ljudstva. Danes skoro ni več prireditve, ki je ne bi izpolnil telovadni nastop, ni več mesta in skoro ne vasi, ne šole, ne zavoda, kjer ne bi gojili kakega športa. Da celo ni več radio-programa, ki bi ne vseboval priljubljene točke za gimnastiko.

Športni pokret pa je v novem času zajel celo delovne skupnosti — in industrije. Pri vseh večjih industrijah najdemo močne športne klube, ki krepijo zdravje in moč. Ako pobliže pogledamo pomen telesne kulture v industrijskih krajih, potem moramo priznati, da je baš tu taka organizacija najbolj potrebna. Če prenesemo pomen športne vzgoje v naš kraj in v naše razmere, bomo vrednost športa priznali še prej.

Da bi kot najmočnejša skupnost v kraju tudi KID neposredno ali vsaj posredno prispevala k športnemu pokretu, je KID pristopila k preureditvi lepega športnega prostora SK Bratstva, ki leži na lastnem zemljišču. Preureditev se je posrečila. Prostor je postal tako eden najlepših v državi. Sredi bujnega zelenja, skalovja in divje prirode je tak prostor

Športno
polje
v vencu
visokih
bukev

še lepši. SK Bratstvo si je ta prostor tako rekoč iz skal izklesal. Sedaj bo preurejen in opremljen služil športni mladini najbolje in bo na razpolago za vse športne in kulturne prireditve v kraju. Podjetje je s to preureditvijo gotovo ustreglo vsej športni in prireditveni javnosti — to pa je bil tudi edini namen, namen opreme javnega prostora za vse one, ki sodelujejo z našo veliko podjetniško družino.

Kako je prostor nastal?

Najprej je imel del tega prostora v zakupu še čisto v divji naravi nekdanji »Orel« pod vodstvom g. Klinarja. »Orel« je prostor kmalu odpovedal. Nato ga je vzel v zakup Sokol. Ker pa je prostor zahteval preveliko dela preden bi bil uporaben za telovadne svrhe, ga je odpovedal tudi Sokol. Tedaj je prostor

prevzel šele SK Bratstvo. Leta 1933. ga je ta kljub težkočam povečal na izmere 62×100 m ter ga preusmeril v dolžini za 90° . Okrog igrišča pa je bilo urejeno tekališče, kot prvo na Gorenjskem. Dolžina runde je znašala 290 m.

Preden se je igrišče obrnilo, splaniralo in uredilo, je bilo treba mnogo truda in prostovoljnega kuluka članov. Denarne žrtve pa so znašale 87.000 din. Vse to je izgradil SK Bratstvo brez vsakih zunanjih podpor. Letos pa je KID pristopila k nadaljnji preureditvi sama. Preureditev je bila izvršena po načrtih poznanega športnika D. C., nameščenca KID. Lego igrišča so zopet malo preusmerili, tako, da ustreza sedaj regulacijskemu načrtu. Vzdolžna os igrišča stoji natančno pravokotno na sončno pot.

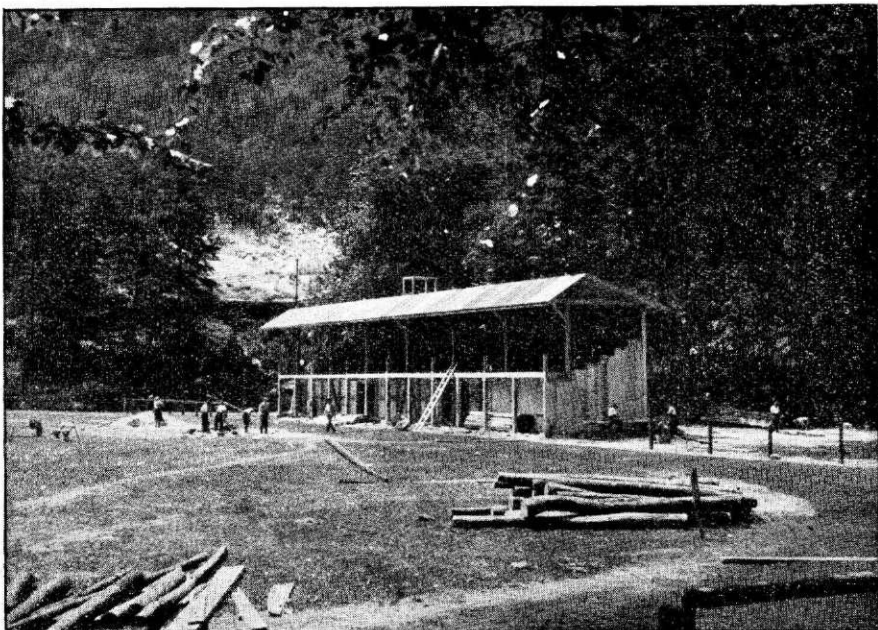
Izmere igrišča.

Nogometni prostor meri 65×100 m. Poleg tega pa je na obeh straneh še prostor za tekališče in sicer na eni strani v širini 4,4, na drugi pa v širini 5,5. Prvo tekališče je dolgo 127 m, drugo 115 m. Na zahodni strani igrišča je postavljena tribuna v izmeri 6×30 m. Spodnji del tribune je urejen za prostore: točilnica, klubska soba, 2 garderobi ter 2 stranišči na vodno izplakovanje in soba za čuvaja. Na zgornjem delu tribune se nahaja ena častna in 10 navadnih lož za okrog 60 oseb ter 460 sedežev, torej skupaj 520 sedežev pod streho.

Za tribuno bodo urejena tenišča v izmeri $20 + 40$ m. Prostor ima vodovod in je električno razsvetljen.

Tako je na Jesenicah postavljeno eno najlepših športnih igrišč v državi. Gotovo je, da stopa tudi ta podjetnost v korist najširših slojev sodelavcev velike naše industrije.

Tribuna
v prirodi,
kakor
planinska
koča

V. Pohyla:

0 zgodovini, razvoju in pridobivanju železa

Kakor že rečeno, vse rude niso imele enakih sestavin; tako so tudi konstrukterji iskali različne konstrukcije pri izgradnjah visokih peči. V osnovi pa so si današnje peči podobne. Bistveno pri vseh je: nalaganje od zgoraj, zrak od spodaj.

Obrat visokih peči je neprekinjen — trajen. Nalaganje se vrši od zgoraj, in sicer plast rude na plast koksa. Še ni dolgo, ko so bile peči zgoraj prosto odprte in so uhajali vsi plini. Danes se ti plini zajemajo v kroni in izkoriščajo. Izkoriščanje teh plinov se je pričelo leta 1832., in sicer so pričeli tople pline uporabljati za segrevanje zraka, ki ga od spodaj dovajamo v visoke peči. Predlogi take izrabe plinov so obstojali že dolgo prej, vendar niso našli pravega zanimanja in je stvar zastajala. Robert Bunsen je leta 1832. pričel z nadaljnjimi poskusi na izrabi teh plinov. Leta 1850. pa je Anglež Pary izbral konstrukcijo popolnejše zapore in odvora teh plinov na vrhu peči. Tehnika z obratovanja visokih peči pa je morala hoditi tudi od tu po težkih raziskovalnih poteh; dokler ni izšla idealni način čiščenja plinov. Poleg suhih in mokrih filtrov, poleg razprašnikov se

za čiščenje plinov danes najbolj uporablja električno čiščenje, kjer električne elektrode v svoji napetostni razliki poberejo iz plina vse delce in snovi.

Stvar pa je šla še dalje. Odvodni plini niso več samo gredli nego so jih pričeli uporabljati v druge svrhe. Leta 1886. je Lurman opozoril, da se ta plin lahko uporabi za pogonske stroje. Leta 1898. je nemška Gasmotorenfabrik že zgradila tak plinski motor z 12 ks. Leta 1898. je bil zgrajen že motor s 600 ks. Vitkoviške železarnice so zgradile svoje plinske naprave leta 1900.

Dovajalni zrak se je segreval na približno 400° C v posebnih ogrevalnih napravah, ki so pri vsaki visoki peči (po 2 do 3) in se zaporedoma priključujejo.

Tehnika pa je napredovala še dalje in našo redukcijsko peč gradimo že po novih principih. Ogromne ogrevalne naprave za zrak zavzemajo veliko prostora, ta pa je drag in pri nas ga niti ni. Nazadnjaški stari način segrevanja dovajalnega zraka je nadomeščen po Strack-Sturm načinu, ki pomeni velik korak v napredek.

Konec.

Del tekališča na preurejenem prostoru SK „Bratstva“

pa smo, da oblasti vse bolj kakor pa pri nas podpirajo razvoj industrije in vsem podjetjem omogočajo razširitev in izpopolnitev tako v obratnih ozirih kakor tudi pri ustanovah, ki so v prid delavstvu, n. pr. pri gradnji delavskih stanovanj. Pri vsem tem so te stvari oproščene raznih komisij, gradbenih taks in drugih davkov, samo da industrija napreduje. Tudi pri nas bi morale oblasti gledati na to, da napreduje industrija kot vir zaposlenosti delavstva in da se omogočijo razširitve obratov kakor tudi gradnje delavskih stanovanj in pod. Treba bi bilo, da bi oblasti gledale na vse to iz gospodarskega vidika, ne pa nekako sovražno in konkurenčno tako državnim podjetjem kakor tudi posameznim pokrajinam. Tako postopanje bi bilo vsem v korist, današnje je pa vsem v škodo.

15. Nekateri cene. Stanovanja z najmanj 3 sobami stanejo od 18 do 32 RM. Prenočišče v hotelih stane od 3,50 do 7 RM, zajtrk od 0,90 do 1,50 RM, kosilo od 1,20 do 2,60 RM, večerja od 1,50 do 2,20 RM. Dnevna hrana stane mesečno od 70 do 150 RM za samca, če ima hrano pri kaki družini. Pri mesarju stane sveže meso od 1 RM za funt (0,50 kg), čemlja stane do 0,10 RM. Blago za obleke v širini 140 centimetrov stane: I. vrsta od 9,30 do 24 RM za meter, II. vrste od 8,30 do 15 RM, delovne srajce stanejo od 5,60 do 12 RM, boljše srajce od 8 do 25 RM, nogavice od 2,70 do 12 RM, čevlji od 8 do 20 RM, modre delovne obleke od 6,50 RM dalje, srednje dobre narejene obleke od 45 do 60 RM, boljše 60 RM in več, plašči 40, 50, 60 in več RM, klobuki od 9 do 20 RM, čepice od 4 do 10 RM. Moško kolo od 27,50 do 42 RM, vstopnica za kino od 0,90 do 2,30 RM. Tona premoga stane v prosti prodaji 28 RM, tona železa pa 180 RM. Delavec pa dobi za lastno uporabo v tovarni tono premoga za 19 RM, tono železa pa za 60 RM.

16. Moj predlog: Po vsem, kar sem videl, predlagam vodstvu KID:

a) Najbolj potrebno bi bilo, da vodstvo KID sprejme že stari predlog, da skliče najmanj vsak mesec enkrat sestanek in razgovor z obratnimi in organizacijskimi zaupniki. Ti razgovori naj bi bili redni in naj bi služili odstranitvi vseh nesporazumov, kakor tudi izboljšanju obratnega in tudi delavskega položaja v tovarni.

b) Predlogi za izboljšanje in napredek obratov, kakor tudi delavsko zaščitnih in higienskih sredstev, ki bi bili tu podani.

Študijsko potovanje delavcev KID v Porurje

Poročilo o prvi poučni ekskurziji slovenskih kovinarjev v obrate svetovne železarske industrije

(Dalje.)

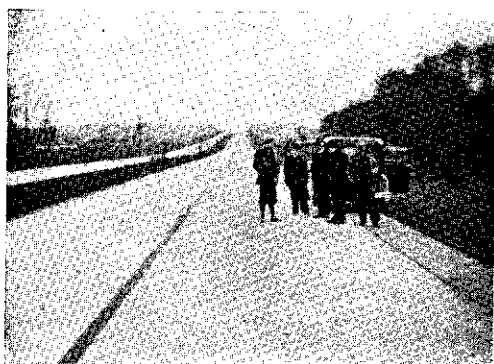
Čelesnik Ivan poroča:

11. V podporo športa in mladine vzdržujejo podjetja sama telovadnice z vsem potrebnim in pripadajočim orodjem, dalje plavalne bazene, športna igrišča z vsemi pritliklinami, strelišča in vse podobne druge naprave za gojitev športa. Vse to imajo tovarne v lastni režiji. Delavci in njih otroci imajo določene posebne ure za telovadnice in na igriščih. Ta so odprta od 8. ure zjutraj pa do 12. ure ponoči. V Dortmundu, kjer je zaposlenih 9000 delavcev, je n. pr. 3000 športnikov, ki so vsak dan na treningu. Imajo tudi kopališča, kjer se lahko kopljejo družinski člani proti majhni odškodnini.

12. Delavski zaupniki so izvoljeni od delavstva. Kandidatne liste postavlja delavstvo samo. Po večini tovarni je po 10 zaupnikov in namestnikov. Zaupniki vršijo svojo funkcijo ob svojem delu. Izmed zaupnikov sta izvoljena glavni zaupnik in njegov namestnik, ki imata obadva zato določeno pisarno, kjer uradujeta in poslujeta s svojimi zaupniki. Ta dva zaupnika imata od podjetja plačan dopust. Vsak teden se vrši sestanek vseh obratnih zaupnikov in na tem sestanku se skupno rešujejo vse v obratih sporne stvari. Če ne pride med podjetjem in zaupniki do sporazuma, odloči politični komisar, ki stalno nadzoruje delavce in podjetnike.

13. Spomeniki padlih vojakov in žrtev dela po tovarnah. Vsaka tovarna vzdržuje tudi spomenik svojim delavcem, ki so padli v vojni, kakor tudi vsem, ki so se v tovarni smrtno ponesrečili. Neka tovarna je postavila umetniško izdelan spomenik žrtvam dela v njej, ki je imel tudi krasen relief v spomin, spodaj pa imena žrtev. Poleg je bila pa tudi tovarniška mrtvašnica za primer smrtnih nesreč.

14. Splošni vtisi. Povsod smo našli na isti glavni vtis: vrhovna oblast v današnjih nemških tovarnah je politični vodja, za njim pride šele obratovodja ali ravnatelj, tako da so dejansko pod oblastjo i delavci i podjetniki, samo težko je reči, komu je ta nadoblast bolj v korist. Delavci so nam izpovedovali samo lepe stvari in vsi so govorili samo o delu in spet delu, ki ga tu zelo cenijo. Razgovarjali smo tudi z nekaterimi delavci v pričo obratnih in političnih vodij in delavci so samo hvalili razmere, ki vladajo. Po vseh obratih više samo apeli in pozivi za nemško delovno fronto. Če je tudi vse ostalo tako zadovoljno kakor so se izražali ti delavci, če so seveda bili iskreni in niso tako govorili samo zaradi navzočnosti vodij, oz. zaradi nas tujcev, bi bilo veselje tako živeti. Toda tega v kratkem času nismo mogli točno proučiti. Videli

Avtomobilska cesta Düsseldorf — Köln
(20. XI. 1936., v sredini Ing. Ortman)

naj bi se resno premotri in tudi izvedli. Prav tako tudi predlogi, ki bi se tikali kolektivnih pogodb.

c) Potrebno bi bilo, da se tudi za obrate KID določi minimalna mezda, ki pa bi seveda morala biti taka, da bi omogočala človeka dostojno življenje delavca in njegove družine ter nudila delavcu vse, da svoje za podjetje iztrošene moči lahko nadopolnjuje.

č) Ustanovi naj se šola za vajence in za vse ukaželjne delavce v svrhu njih kvalifikacije. Tudi profesionistom naj se omogoči izpopolnjevanje.

d) Podjetje ne sme pozabiti na naše upokojece, sirote in vdove, zlasti ne na one tkzv. staroupokojece in pa na preostale po žrtvah dela v podjetju.

Če se bodo ti predlogi vsaj delno upoštevali, se bodo razmere v tovarni precej izboljšale, zlasti pa se bo izboljšalo razmerje med delavstvom in podjetjem. To napeto stanje, ki že vlada nekaj časa v našem podjetju, je treba vsekakor odpraviti, toda ne s silo, nego z medsebojnim sporazumom ter z odstranitvijo vzrokov, ki so ga povzročili. Teh je pa mnogo ravno v nesporazumu med delavstvom in podjetjem, ki jih je treba razčistiti, ne pa odklanjati vsak razgovor v tej smeri. Temu bi ravno precej pripomogle konference predlagane pod a). Če bo napetost minila in bo delavstvo uvidelo ter se lahko prepričalo, da tovarna tudi upošteva njegove želje ali jih vsaj skuša upoštevati, potem bo to v veliki meri pripomoglo k napredku dela po obeh straneh.

Z željo, da ne bodo moji predlogi brez uspeha, končujem to svoje pismo poročilo. V dolžnost si pa štejem, da izrazim svojo toplo zahvalo vodstvu KID, da mi je omogočilo to študijsko potovanje v Nemčijo, središče evropske težke železne industrije.

(Dalje prihodnjič)

Listnica

Nabiralnik za dopise za »Tovarniški vestnik« in za predloge za izboljšanje dela je omišljen sedaj tudi pri vstopu v tovarno na Javorniku. Poslušajte se ga.

Prošnje za sprejem na delo naj se ne pošiljajo na upravo »Tovarniškega vestnika« ali na urednika, nego vse le na KID. Sicer pa je v evidenci itak dovolj kandidatov, da novih prošenj ni mogoče upoštevati.

Jubilanti, ki še niso dvignili slik, naj pridejo čimprej ponje.

K vsestranski izobrazbi

Požari v električnih napravah in prva pomoč ponesrečencem

Čeprav je uporaba elektrike še jako mlada, se je vendar zaradi svojih dobrih in koristnih lastnosti, posebno v zadnjih letih, z neverjetno naglico razširila, tako da danes tudi pri nas na Gorenjskem skoro ni vasi, ki ne bi bila priključena na električno omrežje. Kakor pa ima vsaka stvar svojo dobro in slabo stran, tako ima tudi elektrika svojo senčno stran: ona je čisto vzrok marsikateri nezgodi, je vir nešteti nevarnosti, kar pa vendar ne more odtehtati koristi in udobnosti, ki nam jih nudi.

Nezgode po elektriki bi delil v tri skupine:

1. požar v splošnem povzročen po kratkem stiku;
2. požar v samih električnih napravah;
3. nezgode na ljudeh, povzročene neposredno po dotiku z električnimi napeljavami.

Poglejmo prvo skupino. Gotovo ste že mnogokrat čitali, da je bil vzrok požara kratek stik. Kako torej ta nastane? Ako se dotikata dve goli žici, ki sta pod napetostjo, n. pr. dovodni žici za luč, nastane kratek stik, to se pravi, da hipno naraste tok, ki se spremeni v toploto. Ako se nahaja v bližini kaka vnetljiva stvar, se ta seveda lahko vname. Da goli žice ne morejo priti medsebojno v dotik, so izolirane, to se pravi, obdane so z gumijevim in platnenim plaščem, ki prepreči prehod toka z ene žice na drugo. Toda v nekaterih hišah so žice jako slabo in malomarno speljane; tako n. pr. sta obe žici na kakem mestu stisnjeni, pri tem izolacija počni, goli žici prideta v dotik in kratek stik je tu. Ravno na podstrešjih in skednjih ter v skladiščih, čisto napolnjenih z lesom in drugimi vnetljivimi snovmi, so po navadi instalacije najslabše izvršene, češ, to itak nikdo ne vidi, in ravno tu nastane požar po kratkem stiku. K temu pride še druga stvar: čim dalje tak kratek stik traja, tem večja je nevarnost, da se kaj vname. Da bi pa kratek stik ne trajal dolgo, imamo varovalke, ki pri kratkem stiku takoj pregorijo in prekinejo tok. Taka varovalka nato ni več uporabljiva in jo je treba izmenjati z novo. Toda pogosto jih nekateri sami »popravljajo«, s tem da jih ovijejo z navadno žico; seveda potem ne more več služiti svojemu namenu in je to isto, kot da varovalke sploh ni. Nevarnost, da se zaneti ogenj, se s tem poveča. Ker pa naša dolžnost ni samo ta, da ogenj gasimo, temveč da že vnaprej poiščemo in preprečimo vse vzroke požara, moramo paziti, da samo strokovnjak izvršuje električne napeljave in tudi vsa popravila.

Sedaj pa o požaru v samih električnih napravah. Medtem, ko sem v prejšnji točki omenil samo vzroke požara, in nisem govoril o gašenju samem, ker se to vrši po posebnih, znanih metodah, bom sedaj še omenil, kako postopanje nam narekujejo izkustva in previdnost, če je nastal ogenj v električnih napravah.

Mogoče si mislite, da za vas vendar nima pomena vedeti, kako je treba postopati pri takem požaru, saj na deželi električnih naprav ni. Toda motite se; povsod, tudi na deželi, posebno pa pri nas na Gorenjskem imamo že elektrarne in povsod so one stolpu podobne hišice — transformatorske hišice, ki jih gotovo poznate. Ako tu izbruhne požar in bi kak nepoučen nastopil tako kot običajno postopa pri drugih požarih, sem prepričan, da bo nesreča še večja, kajti zahtevala bo povrhu še človeške žrtve.

Prvo in mogoče najvažnejše pravilo je: Ne gasi z vodo, dokler je naprava še pod napetostjo! Voda je namreč sprovodnik električnega toka, ravno tako kakor n. pr. baker ali železo. Ako zadene vodni curek električni vod, nastane pot za tok, in sicer iz elektrovida preko vodnega curka do ročnika in skozi telo onega, ki ga drži v roki, v zemljo. V najboljšem primeru ga bo samo prav močno streslo in prestrašilo, toda tudi smrt ni izključena. Torej naprave, ki so pod napetostjo, se smejo gasiti le s sredstvi, ki ne sprovodijo toka, n. pr. s plinom ali s suhim peskom. Zato morajo biti v takih napravah gasilne priprave, ki delujejo le s pomočjo plinov. Torej ne smemo uporabljati niti aparatov za ročno gašenje, ki so napolnjeni s tekočinami, ker vse tekočine sprovodijo električni tok. Suh pesek se pa sme uporabljati le pri električnih napravah, ki niso v pogonu, torej nikakor ne pri električnih strojih, kajti ako pride pesek v ležaje ali pa med vrteče se dele, lahko dobi stroj tak sunek, da ga raznese. Ako se pa že mora gasiti z vodo, potem morate biti oddaljeni najmanj 15 m od visokonapetostne napeljave in paziti, da se ta s polnim curkom ne zadene.

Drugo nič manj važno pravilo je: Kakor mogoče hitro odklopiti napeljave od električnega omrežja! Toda nikakor ne smete storiti tega sami, temveč le strokovnjak, ker ne samo, da greste lahko sami v pogubo, tudi življenje drugih lahko uničite. Kajti možno je, da pridete v dotik s tokovodom ali pa primete za napačno stikalo, in namesto izklopili, ste vklopili in povzročili veliko nesrečo. Torej vaša glavna dolžnost je: kakor hitro mogoče poklicati dotično osebo, ki ima pri teh napravah reden opravček. Prav posebno vas svarim presekati ali prerezati tokovode, in to iz istih razlogov, kot sem jih že navedel. Samo v skrajni sili, ako je življenje človeka v nevarnosti, naj se to sredstvo uporablja, toda po možnosti naj to vsekakor izvrši strokovnjak, kajti če vas pri tem ubije tok, ste ravno nasprotno dosegli, kar ste hoteli: povečali ste nesrečo, povzročili še večjo zmedo in poleg dragocenih življenj so izgubljene še dragocene minute.

(Dalje prihodnjič)

Zdrav duh, v zdravem telesu!

GOSPODARSKE ZANIMIVOSTI

Jadran mora postati cenejši. Ministrstvo trgovine in industrije je odredilo maksimalne cene za prenočišče in hrano v vseh večjih hotelih na Jadranu. Nihče ne sme v sezoni preko mere zaračunavati in svobodno izkoriščati tujski promet. Do tega odloka smo bili prisiljeni, ker je Italija posvetila tujskemu prometu največ zanimanja in je uredila tudi vprašanje cen v letoviščih. Konkurenca je povsod odločilna.

»Numerus clausus« tudi v industriji. Do sedaj smo ta izraz poznali največ le v šolah, kjer je bilo določeno, koliko sme ta ali oni zavod sprejeti učencev in učenk. Sedaj prihaja praksa »numerus clausus« tudi v industriji. Na Češkem bodo baje kmalu predpisali, koliko sme kaka tvornica največ proizvesti. Za bakreno industrijo so tako omejitve že uvedli.

Tako je prav! Pri direkciji državnih železnic je bila tretja licitacija za nabavo motornih voz na progi Beograd—Dubrovnik. Te licitacije so se udeležile tri inozemske in ena domača tvornica. Domača tvornica Brod na Savi je dala najnižjo ponudbo in ji je tako uspelo dobiti naročilo v skupnem znesku 33 milijonov dinarjev. Vsa dela na teh naročilih bo izgotovila tvornica že v enem letu. Da ostane delo doma, mora veseliti slehernega, ki stoji na stališču dviga domače proizvodnosti.

Kam smo zadnjih pet mesecev izvažali železno rudo: Na Madžarsko 112.120 ton, na Českoslovaško 69.466 ton, v Romunijo 26.838 ton, v Avstrijo 1.613 ton, na Angleško 4.613 ton.

Stari železarski rudnik na otoku Elbi. Italijanska vlada je sklenila, da se mora proizvodnja rudnika na otoku Elbi povečati in doseči v naslednjih 18 mesecih 1 milijon ton.

Nemčija in skrb za jajci. Zaradi težkoč z devizami je Nemčija primorana konservirati vedno več jajc na ledu. Sedaj jih imajo tako shranjenih že nad 500.000.000. Pokret našega g. Hodžere bi tam torej ne mogel uspevati.

Nova žetev bo v Ameriki povoljna, v Avstraliji baje boljša, v Nemčiji slaba, ker je tam nastopala suša. Jugoslavija bo zopet dobro žela, vendar ne tako kot lansko leto, ko je žetev dosegla skoro rekord. Romunijo je prizadela suša, Češka bo tudi slabša. V Bolgariji se posetev popravlja in upajo na dobro žetev. Italija se nada odlične žetve, Francija tudi, Avstrija malo manj.

Združene nemške tvornice avtomobilov odpirajo podružnico v Beogradu. Ta podružnica se bo pečala s prodajo avtomobilov, proizvajala pa bo tudi sestavne dele in popravljala potniške avtomobile.

Na Češkem hočejo imeti cenejši časopisni papir. Češka vlada zahteva pocenitev rotacijskega papirja. Vrhijo se razgovori in verjetno je, da bo cena papirju znižana.

Avstrijski les v Argentini. Argentinija je zadnje čase naročila velike količine lesa v sosedni Avstriji in se še dalje zanima za avstrijski les. Lesna industrija bo torej še napredovala. Največ lesa so v Avstriji pokupili sedaj Italijani, Madžari in Nemci.

Telefonski-avtomatski promet v južni Srbiji. Načrti za vpostavitve modernega telefonskega prometa v južni Srbiji so že gotovi. Avtomatske centrale dobijo vsi večji kraji, kakor Skopje, Bitolj, Veles, Tetovo itd. Tisti kraji, ki so stoletja spali, upostošeni po vojnah, v skupni jugoslovanski domovini najlepše napredujejo.

Kako pišejo drugi o našem napredku? »Praške Novine« z dne 26. junija: Jugoslovanska vlada je posvetila največ skrbi kmetijskemu vprašanju. Da dvigne cene kmetijskim proizvodom je pristopila k pospeševanju zunanje trgovine. Sklenjeno je bilo v zad-

njih dveh letih 26 novih trgovinskih sporazumov. Vrednost izvoza se je v zadnjih dveh letih povečala za 1 in pol milijarde dinarjev. V državnih financah so izvršeni temeljiti popravki. Deficit iz prejšnjih let je zmanjšan. Bodoči proračun bo po 7. letih prvič zopet z aktivnim saldom.

»Prager Presse«: V mednarodni trgovini beleži jugoslovanska vlada lepe uspehe. Sklenila je trgovske ugovore s 13 državami. Na področju industrije so storjeni koraki osamosvojitve. Veliko skrbi je posvečene delavskemu vprašanju in so izdane uredbe o starostnem zavarovanju in o minimalnih mezdah. Lukam in prometu je posvečeno veliko zanimanja in precej kreditov.

»Die Zeit«: Jugoslavija je storila prve korake, da prične boljše izkoriščati svoja rudna bogastva in je pri tem gledala na to, da se čim več rude predeluje v državi. Do sedaj smo namreč vozili surovino ven in potem proizvode drago nazaj kupovali. Najraje za služijo naši delavci.

»Narodni Osvobozenji«: Jugoslavija gre za tem, da poveča gospodarsko moč svoje zemlje, posebno pa, da dvigne industrijsko kapaciteto.

»Il Piccolo«: Gospodarska delavnost jugoslovanske vlade prihaja v ospredje. Pristopa se k velikim javnim delom. Storjeni so uspešni koraki v socialnem zavarovanju. Predvsem pa posveča vlada zanimanje industrializaciji in izboljšanju prometnih zvez.

»Neue Freie Presse«: Največ pažnje je posvetila jugoslovanska vlada izgradnji prometnih linij. Te se ne gradijo iz rednega proračuna, nego na podlagi državnih blagajniških obveznosti, ki so sedaj v Jugoslaviji najbolj iskane.

Tako pisanje pridobiva državi ugled. Ugled pa je tisti, ki ga mlada država vedno potrebuje. Zadnji čas je že bil, da so potihnila tista tiha in tajna natolevanja, ki so se dolgo časa vzdrževala v inozemstvu proti naši domovini. Gospodarski krogi in vse jugoslovansko prebivalstvo ima koristi le od mirnega in pametnega gospodarskega socialnega in kulturnega dela.

NAŠI JUBILANTI

BURNIK FRANC.

Pred kratkim je praznoval 25-letnico nepretrganega službovanja pri našem podjetju naš vrli sodelavec g. Burnik Franc st., ki je zaposlen kot vodja vlagalnega stroja v martinarni.

Kot 27-leten mož je prišel junija meseca l. 1912. na Jesenice, kjer je dobil delo v tovarni, ki ga z vso vnamo opravlja še danes. Burnik je trezen in odločen mož, poln življenjske energije, ki ga usposablja za to odgovornost polno delo. Najboljše življenjske sile je pustil v službi naše skupnosti, ki ga ceni kot izvrstnega delavca in iskrenega tovariša.

FELC JANEZ.

Dne 14. julija je poteklo 35 let odkar je zaposlen pri nas naš vrli sodelavec g. Felc Janez, ki je zaposlen kot žebjar v žebljarni. Naš jubilar je prišel l. 1902. kot 19-leten mladenič na Jesenice, kjer je dobil delo v žebljarni. Felc je znan v vsej tovarni in okolici kot trezen, marljiv delavec in nad vse skromen mož, ki mu je mar le služba, družina in dom. Ze dolga leta je član gasilske čete KID, v kateri se uspešno udeležuje. Pri svojih predstojnikih je znan kot trezen in izvrsten delavec, svojim sodelavcem pa je dober in iskren tovariš.

TIČAR JANEZ.

Dne 19. julija l. 1902. je prišel iz idiličnega Preddvora pri Kranju na Jesenice naš vrli sodelavec g. Tičar Janez, ki je tekom 35-letnega nepretrganega službovanja pri našem pod-

jetju delal v martinarni, žični valjarni, sedaj pa je zaposlen kot vodja dvigala v žarilnici. Kot drugi naši jubilarji je tudi on pustil svoja najlepša leta pri našem podjetju. Tičar je znan kot skromen, odkrit in pošten mož, dober in pridlen delavec ter svojim sodelavcem najboljši tovariš.

V politične in strankarske borbe se ni vmešaval nikoli, živi le za službo in družino, kateri je skrben mož in oče.

Sliko priobčimo prihodnjici.

Našim vestnim in zaslužnim dolgoletnim sodelavcem želimo, da jih usoda ohrani čile in zdrave še dolgo vrsto let.

ZA DOBRO VOLJO

Gotova stvar.

Učitelj razlaga praktični pomen in uporabnost orientacijske igle (kompasa):

»Torej pogledj Janez, greš na sprhod z očetom in mamom. Ti imaš pri sebi kompas. Kar naenkrat zaidete. Mati reče: gremo na levo, oče misli in pravi: na desno. Kaj storiš ti v tem trenutku.

Učenec: No, gremo pač čisto gotovo na levo.

Priljubljeni šef.

Uslužbenec: Gospod šef, ko ste bili odsotni, je prišel neki gospod in rekel, da vam bi najraje vse kosti zmel.

Šef: In kaj ste mu odgovorili?

Uslužbenec: »Prav žal mi je, da vas ni doma.«

Sama vroča ljubezen.

Snubec: Oh ta neizmerna ljubezen, ki jo čutim do Tebe. Ti si moje vse. Čas, ko si v službi mi je kakor večnost. Komaj čakam, da si prosta, brez Tebe bi ne mogel več živeti.

Gospodična: Najino srečo pa hočejo le še rušiti. Tako sem danes žalostna.

Snubec: Oh potolaži se, jaz kar gorim za teboj, nihče te me ne more vzeti. Kdo pa hoče nagajati. Drugo ni nič, samo da imam tebe.

Gospodična: Veš, ko sem prišla danes v službo, mi je šef čestital k zaroki in mi odpovedal službo.

Snubec: No saj sem Ti pravil, da bo ta človek še najino zaroko razdril.

Zadrega.

Gospod Suša in gospod Kopitar promenirata. Nasproti pride neko dekle.

Gospod Kopitar: »Kdo pa je tista-le preklja, ki gre nasproti.

Gospod Suša: Moja hčerka.

Gospod Kopriva: Neverjet... neverjetno, kako je postala velika in čedna.

Radikalno sredstvo.

Pijanec: Kako ste se mogli odvaditi pi-jači?

No... poslednjič, ko sem se napil, sem se seznanil s svojo sedanjo ženo.

Izpred sodišča.

Obtoženec, kako je to, da hočete nenadno preklicati svoje priznanje?

Gospod sodnik, moj zagovornik me je prepričal, da sem nedolžen.

Pozna jo.

Ona: Ali me boš čakal jutri ob pol petih pred glavno pošto?

On: Bom. Kdaj pa prideš ti?

Sportnik.

»Imate 42 stopinj vročine!« je vzdihnil zdravnik.

Sportnik mirno: »In koliko je svetovni rekord?«